כפר עולמי · יחידה 5: יישובים כפריים ועירוניים · חוברת קטנה

כפר ועיר: יישובים מגוונים

חוברת תלמיד · **ז׳ רגיל**

רפת או רכבת תחתית? בואו לגלות מה הופך יישוב לכפר או לעיר

שם:	כיתה:	תאריך:

מה בחוברת?

1. מושגי מפתח
2. קוראים: כפר, עיר – ומה שביניהם
3. חלק א׳ – מתרגלים מושגים
4. חלק ב׳ – בודקים הבנה
5. חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים
6. כרטיס יציאה ✂

משחקים לשיעור הזה (חידון מהיר, איש תלוי, טריוויה ועוד) באתר: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

יצרה: רוית ראש בן ישי

מושגי מפתח

קראו את המושגים. נשתמש בהם בכל החוברת.

יישוב כפרי

יישוב קטן עם מעט תושבים, בנייה נמוכה ופזורה ושטחים פתוחים, שבעבר התבסס בעיקר על חקלאות.

לדוגמה: מושב עם מטעים ולולים.

יישוב

מקום שבו קבוצת בני אדם גרה יחד באופן קבוע, מכפר זעיר ועד עיר ענק.

לדוגמה: מושב, קיבוץ, עיירה או עיר.

תבחין

קנה מידה שלפיו בודקים ומשווים דברים, למשל גודל, תעסוקה, צפיפות ואורח חיים.

לדוגמה: מספר התושבים הוא תבחין.

יישוב עירוני

יישוב גדול עם תושבים רבים, בנייה צפופה וגבוהה ותעסוקה בעיקר בתעשייה, במסחר ובשירותים.

לדוגמה: חיפה, ירושלים ותל אביב.

אורח חיים

הדרך שבה אנשים חיים את יום-יומם: הקצב, הקשרים בקהילה, הבילוי והשירותים שהם משתמשים בהם.

לדוגמה: קצב מהיר בעיר, קהילה קרובה בכפר.

תעסוקה

סוג העבודה שבה מתפרנסים תושבי היישוב, כמו חקלאות, תעשייה, מסחר ושירותים.

לדוגמה: חקלאי, עובד מפעל, מורה או מוכרת.

שירותים

פעילויות שנותנות מענה לצורכי התושבים, כמו חינוך, בריאות, מסחר, תחבורה ובילוי.

לדוגמה: בית חולים, קניון וספרייה.

עיור

תהליך שבו חלק גדל והולך מהאוכלוסייה עובר לגור בערים, והערים גדלות.

לדוגמה: היום יותר ממחצית העולם גר בערים.

קוראים

כפר, עיר – ומה שביניהם

יישוב הוא מקום שבו בני אדם גרים יחד באופן קבוע – מכמה עשרות משפחות ועד מיליוני תושבים. גאוגרפים מחלקים יישובים לכפריים ולעירוניים, ובודקים כמה תבחינים: מספר התושבים, סוג התעסוקה, צורת הבנייה וצפיפותה, ואורח החיים.

ביישוב כפרי גרים מעט תושבים. בעבר רובם עבדו בחקלאות, ולכן סביב הבתים יש שדות, מטעים ורפתות. הבתים נמוכים, יש ביניהם מרחק ושטח פתוח, והקהילה קרובה. ביישוב עירוני גרים תושבים רבים, ורובם עובדים בתעשייה, במסחר ובשירותים. הבנייה צפופה וגבוהה, הכבישים רחבים והתנועה ערה, אורח החיים מהיר ויש מגוון שירותים: חנויות, בתי חולים, בילוי ולימודים.

יישובים משתנים כל הזמן. כפר חקלאי יכול להפוך ליישוב שרוב תושביו נוסעים לעבוד בעיר, שכונת בתים נמוכים יכולה להתמלא במגדלים, ומפעל ישן יכול להפוך למרכז קניות. שינויים בכלכלה, בתחבורה ובטכנולוגיה נראים בבירור בנוף היישובים.

השינוי הגדול ביותר הוא המעבר מעולם כפרי לעולם עירוני. לפני כמאתיים שנה רוב גדול של בני האדם חי בכפרים, והיום יותר ממחצית האוכלוסייה בעולם גרה בערים, ומספר הערים הגדולות ממשיך לגדול. תהליך זה נקרא עיור.

חלק א' – מתרגלים מושגים

בחלק הזה נחבר כל מושג להגדרה שלו, ונזהה דוגמאות מהחיים.

1. התאימו: כתבו בריבוע את האות של ההגדרה המתאימה.

1. יישוב		**א.** קנה מידה שלפיו בודקים ומשווים דברים, למשל גודל, תעסוקה, צפיפות ואורח חיים.
2. יישוב כפרי		**ב.** יישוב גדול עם תושבים רבים, בנייה צפופה וגבוהה ותעסוקה בעיקר בתעשייה, במסחר ובשירותים.
3. יישוב עירוני		**ג.** סוג העבודה שבה מתפרנסים תושבי היישוב, כמו חקלאות, תעשייה, מסחר ושירותים.
4. תבחין		**ד.** יישוב קטן עם מעט תושבים, בנייה נמוכה ופזורה ושטחים פתוחים, שבעבר התבסס בעיקר על חקלאות.
5. תעסוקה		**ה.** הדרך שבה אנשים חיים את יום-יומם: הקצב, הקשרים בקהילה, הבילוי והשירותים שהם משתמשים בהם.
6. אורח חיים		**ו.** מקום שבו קבוצת בני אדם גרה יחד באופן קבוע, מכפר זעיר ועד עיר ענק.

2. השלימו: לאיזה מושג מתאימה כל דוגמה?

מחסן מילים: שירותים אורח חיים עיר תעסוקה

1. בית חולים, קניון וספרייה. – זו דוגמה ל־_____
2. היום יותר ממחצית העולם גר בערים. – זו דוגמה ל־_____
3. קצב מהיר בעיר, קהילה קרובה בכפר. – זו דוגמה ל־_____
4. חקלאי, עובד מפעל, מורה או מוכרת. – זו דוגמה ל־_____

חלק ב' – בודקים הבנה

חזרו לקטע הקריאה. הקיפו את התשובה הנכונה, וסמנו נכון או לא נכון.

1 איזה מהבאים אינו תבחין להבחנה בין כפר לעיר?

- ◯ א. מספר התושבים
- ◯ ב. סוג התעסוקה
- ◯ ג. צבע הגגות
- ◯ ד. צפיפות הבנייה

2 במה עובדים רוב תושבי העיר?

- ◯ א. בחקלאות
- ◯ ב. בדיג
- ◯ ג. בציד
- ◯ ד. בתעשייה, במסחר ובשירותים

3 כפר שרוב תושביו נוסעים לעבוד בעיר הקרובה – מה זה מלמד?

- ◯ א. שיישובים משתנים עם הזמן
- ◯ ב. שהכפר נעלם
- ◯ ג. שהעיר הפכה לכפר
- ◯ ד. שאין יותר חקלאות בעולם

4 מתי רוב בני האדם גרו בכפרים?

- ◯ א. היום
- ◯ ב. לפני כמאתיים שנה
- ◯ ג. בשנה שעברה
- ◯ ד. מעולם לא

5 איזה תיאור מתאים ליישוב עירוני?

- ◯ א. בתים נמוכים ומרוחקים
- ◯ ב. קהילה קטנה וקרובה
- ◯ ג. בנייה צפופה וגבוהה ושירותים מגוונים
- ◯ ד. שדות ורפתות סביב הבתים

נכון או לא נכון? אם לא נכון – תקנו בשורה.

		נכון	לא נכון
1	גאוגרפים מבחינים בין כפר לעיר רק לפי מספר התושבים.		
2	מפעל ישן יכול להפוך למרכז קניות.		
3	בעיר אורח החיים איטי יותר מבכפר.		
4	מספר הערים הגדולות בעולם ממשיך לגדול.		

חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים

כאן אין תשובה אחת נכונה. כתבו במשפטים מלאים והסבירו את דעתכם.

1 השוו בין כפר לעיר לפי שלושה תבחינים לבחירתכם.

2 תארו שינוי אחד שראיתם ביישוב שלכם בשנים האחרונות. מה גרם לו לדעתכם?

התחילו כך: ראיתי ש... לדעתי זה קרה כי...

3 מדוע לדעתכם יותר ויותר אנשים בעולם עוברים לגור בערים?

כרטיס יציאה – כפר ועיר: יישובים מגוונים

גזרו לאורך הקו המקווקו ומסרו למורה. שם: _____

1 כתבו ארבעה תבחינים להבחנה בין כפר לעיר.

2 תנו דוגמה לשינוי ביישוב.

3 מהו עיור?

איך הבנתי? ◯ הבנתי היטב ◯ הבנתי חלקית ◯ אני צריכים/ות עזרה